

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“
ФАКУЛТЕТ „МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА
И АДМИНИСТРАЦИЯ“
КАТЕДРА „АДМИНИСТРАЦИЯ, УПРАВЛЕНИЕ
И ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ“**

АЛМАГУЛ АКБУЛАТОВНА КАМИЕВА

**ИНОВАЦИОННА ПОЛИТИКА И ПОДХОДИ В УПРАВЛЕНИЕТО
НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ИНВЕСТИЦИИ В ИНДУСТРИАЛНИЯ СЕКТОР
НА РЕПУБЛИКА КАЗАХСТАН**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

Професионално направление 3.7. „Администрация и управление“

Докторска програма „Организация и управление на производство (индустрия)“

Варна, 2017

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“
ФАКУЛТЕТ „МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА
И АДМИНИСТРАЦИЯ“
КАТЕДРА „АДМИНИСТРАЦИЯ, УПРАВЛЕНИЕ
И ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ“**

АЛМАГУЛ АКБУЛАТОВНА КАМИЕВА

**ИНОВАЦИОННА ПОЛИТИКА И ПОДХОДИ В УПРАВЛЕНИЕТО
НА МЕЖДУНАРОДНИ ИНВЕСТИЦИИ В ИНДУСТРИАЛНИЯ СЕКТОР НА
РЕПУБЛИКА КАЗАХСТАН**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

Професионално направление 3.7. „Администрация и управление“

Докторска програма „Организация и управление на производство (индустрия)“

Научен ръководител:

проф. д-р Павел Павлов

Научен консултант:

проф. д-р Сайранбек Ахметов

Рецензенти:

проф. д-р Тилчо Колев Иванов

проф. д-р Иван Величков Иванов

Варна, 2017

Дисертационният труд е с обем 218 страници, състои се от увод, 3 глави, заключение, списък на използваната литература и 2 приложения. Съдържанието на главите е разделено на отделни параграфи. Основният текст съдържа 6 таблици и 9 фигури.

Списъкът на използваните литературни източници наброява 131 заглавия на български, руски и английски език.

Дисертационният труд е обсъден в катедра „Администрация, управление и политически науки“ на факултет „Международна икономика и администрация“ и насочен за защита пред научно жури.

Публичната защита ще се проведе на открито заседание на научното жури на 18.08.2017 г. от 10,00 ч. в Заседателната зала на Ректората на ВСУ „Черноризец Храбър“.

Материалите по защитата са достъпни в кабинет 204 във ВСУ „Черноризец Храбър“ и на сайта www.vfu.bg, раздел „Докторантура“.

I. ОБЩО ОПИСАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Въведение

В икономическия ръст на интензивно развиващата се държава особена роля играят външните инвестиции. Република Казахстан, като един от лидерите сред развиващите се страни в съвременното Евразийско пространство постига колосални успехи в привличането на задгранични (външни) инвестиции и ефективно им използване в индустриалния сектор на икономиката. Политиката за привличане на чуждестранен капитал се основава на общата икономическа стратегия за развитие на страната.

През 2015 година в Казахстан бяха открити седем нови предприятия с участието на чуждестранен капитал и той заема второ място в света по ниво на инвестиционна привлекателност сред държавите с преходна икономика.

Усъвършенстването на законодателните актове позволява да се предвиди отстраняването на бариерите при сключването на инвестиционните договори, значително да се намали списъка на документите, необходими за сключването на инвестиционните договори. С цел развитието на инвестиционните кълстери в страната е планирано организирането на центрове за развитие на технологиите с опорни ТНК (*транснационални компании*) и създаването на уникална площадка за ОНД с привличане на стартъпи.

По такъв начин, изследвайки съответните държавни документи, приети с Укази на Държавния глава и Постановления на Правителството на Република Казахстан за последните 5-7 години, както и анализирайки съвременното състояние на постигнатите резултати от Република Казахстан в областта на управлението на индустриалния сектор, можем да се убедим, че приоритетно направление в икономическата политика на страната е привличането на чужди инвестиции.

В съществуващата икономическа теория обаче понятието „инвестиционна привлекателност“ и методологията за нейната оценка, във връзка със съвременните икономически предизвикателства, както и съществените промени, които настъпват в световното пространство, изискват постоянно уточняване и усъвършенстване.

Разработването на нова концепция изисква определянето на работни хипотези, построени на базата на анализа на съвременното състояние на учението и изследванията на инвестиционната привлекателност. Авторът на разработката предлага да се изгради нова концепция за инвестиционната привлекателност върху предположението, че перспективите за усъвършенстване на привлекателността на промишлените предприятия от индустриалния сектор и формирането на тяхното устойчиво и дългосрочно развитие на тази база са свързани с организационното и технологическо усъвършенстване на производствените процеси и организационната структура на предприятието на базата на публичността, откритостта, капитализацията на компаниите, внедряването на наукоемки технологии и НИОКР (*научно-изследователски и опитно-конструкторски работи*), които са насочени към потенциалното привличане на инвестиции, разширяването

на дела на вътрешния пазар и излизането на световните пазари, интегрирането на местните предприятия към световните лидери. На тази база може да се формира научно-методическата и справочна база за оценка състоянието на инвестиционната привлекателност на индустриалния сектор на икономиката на държавата, които трябва да съдържат методологическите материали за аналитичните изчисления и оценка на нивото на инвестиционната привлекателност на обектите, данните за тях и за тяхното икономическо състояние през последните години и т.н. Всичко това като цяло ще способства за натрупването и устойчивото формиране на информация за състоянието на иновационната политика и подходите за управление на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на държавата.

2. Актуалност и значимост на темата на изследването

Въз основа на посочените в увода основни направления на състоянието на въпроса може да се твърди, че формулираната тема на изследването в настоящата работа, както и разглежданите в нея въпроси на анализа на иновационната политика и разработването на нови подходи за управление на чуждите инвестиции в индустриалния сектор е актуална задача. При това, разработването на нови концепции и методически подходи за оценката и управлението на инвестиционната привлекателност представлява самостоятелен интерес при решаването на тази актуална задача.

3. Обект и предмет на изследването

Обектът на изследването са иновационната политика и инвестиционната привлекателност на индустриалния сектор на Република Казахстан.

Предметът на изследването са новите подходи за управление на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на Република Казахстан, включително методологията за оценка на инвестиционната привлекателност в условията на промяна на глобални промени.

4. Изследователски проблем

Понастоящем от изследователски интерес са въпросите на анализа на иновационната политика и разработването на тази база на новите подходи за управлението на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на Република Казахстан. Решаването на този проблем, наред с решаването на поставените задачи, преди всичко е свързано с разработването на нови концепции и методически подходи за оценка и управление на инвестиционната привлекателност, които представляват самостоятелен научен интерес в теорията и практиката на управлението на инвестициите.

5. Авторова теза

В дисертацията са представени резултатите от анализа на основните етапи от развитието на иновационната политика в индустриалния сектор на икономиката на Казахстан, позволяващи да се обобщят основните приети държавни документи в тази област като научно-методически материал и да се оценят резултатите от реализацията на индустриално-иновационната политика на Република Казахстан за периода от 2003 до 2016 година включително.

В дисертационния труд са представени:

- резултати от анализа на основните етапи от развитието на иновационната политика в индустриалния сектор на икономиката на Република Казахстан, позволяващи да се обобщят основните приети държавни документи в тази област като научно-методически материал и да се оценят резултатите от реализацията на индустриално-иновационната политика на държавата за периода от 2003-та до 2016-та година включително;

- резултати от анализа и обобщение на перспективните подходи за управление на външните и вътрешните инвестиции в индустриалния сектор на икономиката на Казахстан, графични изображения (блок-схеми) на взаимодействието на отделните елементи от тази система, изводи и заключения, характеризиращи взаимната връзка между тези подходи, както и взаимодействието между отделните елементи на тази система и условията за преход между подходите;

- резултати от анализа на съществуващи изследвания и теоретични позиции в областта на оценката на инвестиционната привлекателност, включително класификацията на новите подходи за определяне инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия;

- методи за анализ и методика за оценка на инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия, като ключови елементи в индустриалния сектор на икономиката;

- структура и описание на предложената нова модулно-кълъстерна Концепция за повишаване на инвестиционната привлекателност на промишления сектор на икономиката на Република Казахстан.

6. Цели и задачи на дисертационния труд

Основните цели на дисертационния труд са разработване на научно обосновани нови подходи и принципи за ефективно управление на инвестициите, както и разработване на нова концепция за развитие на инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия от индустриалния сектор на Казахстан.

В изпълнение на поставените цели се решават следните изследователски задачи:

Да се анализират етапите от развитието на иновационната политика в процесите на управлението на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на Казахстан и по-конкретно: преглед на законодателните основи на управлението на чуждите инвестиции; разкриване на перспективните пътища за развитие на иновационната политика и подходи за управление на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на икономиката.

Да се обобщи опита и да се обосноват ефективните принципи за развитие на иновационната политика на държавата за разработване и анализ на научно обосновани нови подходи за управление на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на Казахстан: институционален подход; инфраструктурен подход; технологичен подход; пазарен подход.

Да се разработят на научно обосновани методи и методологии за оценка и изчисляване на ефективността на инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия;

Разработване на съвременна Концепция за повишаване на инвестиционната привлекателност на промишления сектор от икономиката на Република Казахстан, която трябва да спомогне за по-нататъшното развитие на науката за теорията и методологията за развитие на инвестиционната привлекателност.

7. Методология на изследването

В настоящата разработка са използвани методът на анализ, както и аналитични методи за изследване и изчисляване на инвестиционната привлекателност, обхващащи различни области на знанието, както следва:

- ✓ за изследване състоянието на проблема е използван методът на анализ и оценка на базата на широко прилагане на принципите за класификация;
- ✓ за разкриване на основните поставени пред дисертационната работа задачи е използван методът на синтеза, т.е. върху предварително зададения краен резултат са изградени редица методико-методологични подходи, определящи в крайна сметка новостта на получените резултати;
- ✓ за анализ и оценка на динамиката на промените на изследвания обект е използван методът на сравнение на получените през различните години данни;
- ✓ за разработването на методиката за изчисляване и определяне на икономическите параметри са използвани математически методи за извеждане на формули и уравнения.

8. Ограничения на проблемния обхват на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд е свързана с реализацията на плана за научно-изследователската работа на Казахстанския университет за иновационни и телекомуникационни системи, в рамките на изпълнението на общонационалните задачи, поставени от Президента на Република Казахстан пред правителството и ръководството на регионите в посланието до народа на Казахстан „Стратегия „Казахстан – 2050“: новият политически курс на установената държава“, Плана на нацията „100 конкретни стъпки за реализация на 5 институционални реформи“ и стратегическата задача „Планът на нацията – Път към казахстанската мечта“, както и в Програмата за развитие на регионите до 2020 година, утвърдена с постановление на Правителството на Република Казахстан от 28.06.2014 г. №728.

II. ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е с обем 218 страници и се състои от увод, изложение в 3 глави, заключение, списък на използваната литература и 2 приложения. Съдържанието на всяка от главите е разделено на отделни параграфи, като в края на всяка от главите е направено обобщение (изводи по глави). Основният текст съ-

държа 6 таблици и 9 фигури. Списъкът на използваните литературни източници наброява 131 заглавия на български, руски и английски език.

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД

Глава I. Етапи на развитие на иновационната политика в индустриалния сектор на икономиката на Република Казахстан

1.1. Основни задачи и етапи на реализацията на Стратегията за индустриално-иновационно развитие на Република Казахстан

1.2. Държавно-правни аспекти на регулирането и управлението на чуждите инвестиции

1.3. Оценка на резултатите от индустриално-иновационната политика на Казахстан

Изводи по Първа глава

Глава II. Нови подходи за управление на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на Република Казахстан и пътища за тяхното усъвършенстване

2.1. Институционален подход

2.2. Инфраструктурен подход

2.3. Технологичен подход

2.4. Пазарни подходи

2.5. Разработване на нови принципи за управление на инвестициите в предприятието

Изводи по Втора глава

Глава III. Инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия като един от вариантите за реализация на новите принципи за управление на инвестициите в Република Казахстан

3.1. Теоретични насоки за изследване инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия

3.2. Основни насоки и методи за оценка на инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия

3.3. Разработване на модулно-кълстерна концепция за инвестиционна привлекателност на промишлените предприятия в Република Казахстан

Изводи по Трета глава

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНАТА ЛИТЕРАТУРА

ПРИЛОЖЕНИЯ

III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В **Увода** е обоснована актуалността на разглеждания проблем, формулирани са целта и задачите на изследванията, изложени са основните научни положения, представени за защита, научната новост и практическата ценност на работата.

В **Първата глава „Етапи на развитие на иновационната политика в индустриалния сектор на икономиката на Република Казахстан“** е направен анализ и класификация на основните етапи от развитието на иновационната политика в индустриалния сектор на икономиката на Република Казахстан.

В **параграф 1.1.** се анализират основните задачи и етапи от реализацията на Стратегията за индустриално-иновационно развитие на Република Казахстан, дадена е оценка на нейните положителни и отрицателни страни, които свидетелстват, че в последните години в страната инвестициите и инвестиционната политика са станали актуален обект на много научни разработки и изследвания.

В **параграф 1.2.** е направен анализ на държавните документи и законодателните основи в областта на иновационната политика на държавата за управлението на чуждите инвестиции в индустриалния сектор.

Общата оценка на резултатите от индустриално-иновационната политика на Казахстан, посочена в **параграф 1.3.**, позволява на автора да обоснове *поставянето на задачата на изследванията*, да формулира *изводите* по Първа глава, където се проследява следната тенденция в пътищата за тяхното решаване:

- глобалната финансова криза оказва значително влияние върху преосмислянето на много въпроси в областта на икономическата политика на Казахстан, в това число и инвестиционната;

- световният опит на много страни свидетелства, че притокът на чужд капитал и държавното регулиране на неговото използване позитивно въздейства върху икономиката. Инвестициите съдействат за формирането и укрепването на частното предприемачество в страните със средни и ниски нива на икономическо развитие, мобилизират капитала за реализацията на сериозни проекти, създаването на смесени компании, пазарите на заемния капитал. От това доколко успешно икономиката на Казахстан ще се интегрира в микростопанските връзки зависи стратегията на нейното по-нататъшно развитие;

- за чуждия инвеститор са важни не преференциалните условия на данъчното облагане, а тяхното стабилно, предсказуемо и икономически ефективно и за държавата, и за инвеститора състояние. Всички тези фактори несъмнено са свързани с общоикономическата стратегия на правителството, затова решаването на тези проблеми се нуждае от комплексен подход.

Претворяването в живота на горепосочената тенденция изисква ясен ориентир в разработката на програмите за действия по привличането на чужди инвестиции. Това позволява на базата на тази програма да се създават лостове за управление за ефективно привличане и стимулиране на външни капиталовложения. При това много важни и актуални и до днес остават въпросите за инвестицион-

ната привлекателност, методите и методологията за тяхната оценка, които изискват по-нататъшно усъвършенстване и преосмисляне на някои положения и определения в съответствие със съвременните изисквания.

Във **Втората глава „Нови подходи за управление на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на Република Казахстан и пътища за тяхното усъвършенстване“** са обобщени перспективните подходи при управлението на инвестиционната дейност на републиката, разкрити са перспективните пътища за тяхното усъвършенстване, някои закономерности във взаимодействието на тези подходи, както и условията за взаимен преход помежду им.

Предложените в **параграфи 2.1. и 2.4.** като нови подходи методологии и блок-схеми, показващи основните принципи за управление на инвестициите при институционалния, инфраструктурния, технологичния и пазарния подходи, позволяват да се вземат правилните решения за тяхното по-нататъшно усъвършенстване. В резултат, авторът е въвел нови понятия в предложените подходи, позволяващи да се преразгледат някои методи за анализ на процеса на управление на чуждите инвестиции, което дава възможност на изследователите да изградят система на взаимосвързаните степени в инфраструктурата на държавното управление, които се обобщават в **параграф 2.5.** Разкрита е важноста в дадената система на общинско ниво на управление – като основно завършващо звено за обратна връзка с ключовите държавни органи и ведомства, както и пазарните отношения между тях – като основно условие за обезпечаване ефективността на тяхното взаимодействие.

Въз основа на изследване технологията на управление на инвестиционния климат са предложени мерки за активизиране механизми за формиране на инвестиционна политика.

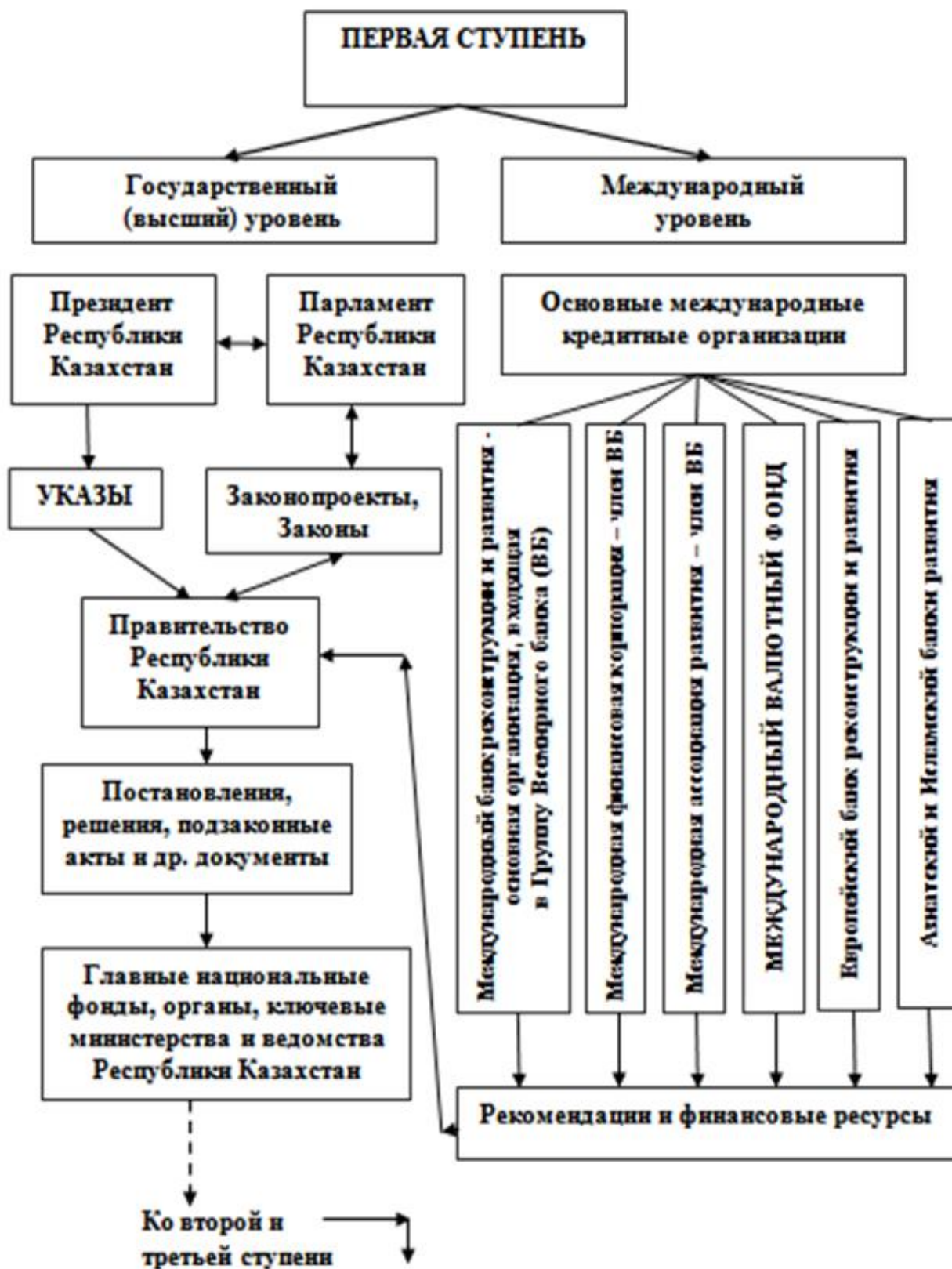
В Република Казахстан се създава следната схема (фиг. 2.1. и фиг. 2.3.).

При условията на пазарна икономика и в преходните условия към нея средствата за икономическо регулиране се намират на макронива 1 и 2. Висшите органи на държавната власт вземат решения, издигащи в ранг на закон предложенията по различните направления на държавната инвестиционна политика. При това те вземат предвид както предложенията на правителството, така и препоръките на международните организации.

За изпълнението на регулиращите функции министерството на икономиката, министерството на финансите и Националната банка изработват предложения по основните параметри на кредитно-паричната, финансовата и инвестиционната политика, позволяващи да се реализират държавните мерки от социално-икономически характер, както и механизмите, инструментите и средствата, способстващи тяхната реализация. При това инвестиционната политика намира своя концентриран израз в съдържанието на държавната инвестиционна програма, а кредитно-паричната, провеждана непосредствено от Националната банка, като правило често носи самостоятелен характер.

На фиг. 2.1. е показано нивото на отрасловите министерства и ведомства, което допълва предходното, но зависи от параметрите, задавани на нива 1 и 2. По-конкретно, в отрасловите министерства се определят лимитите на финансиране-

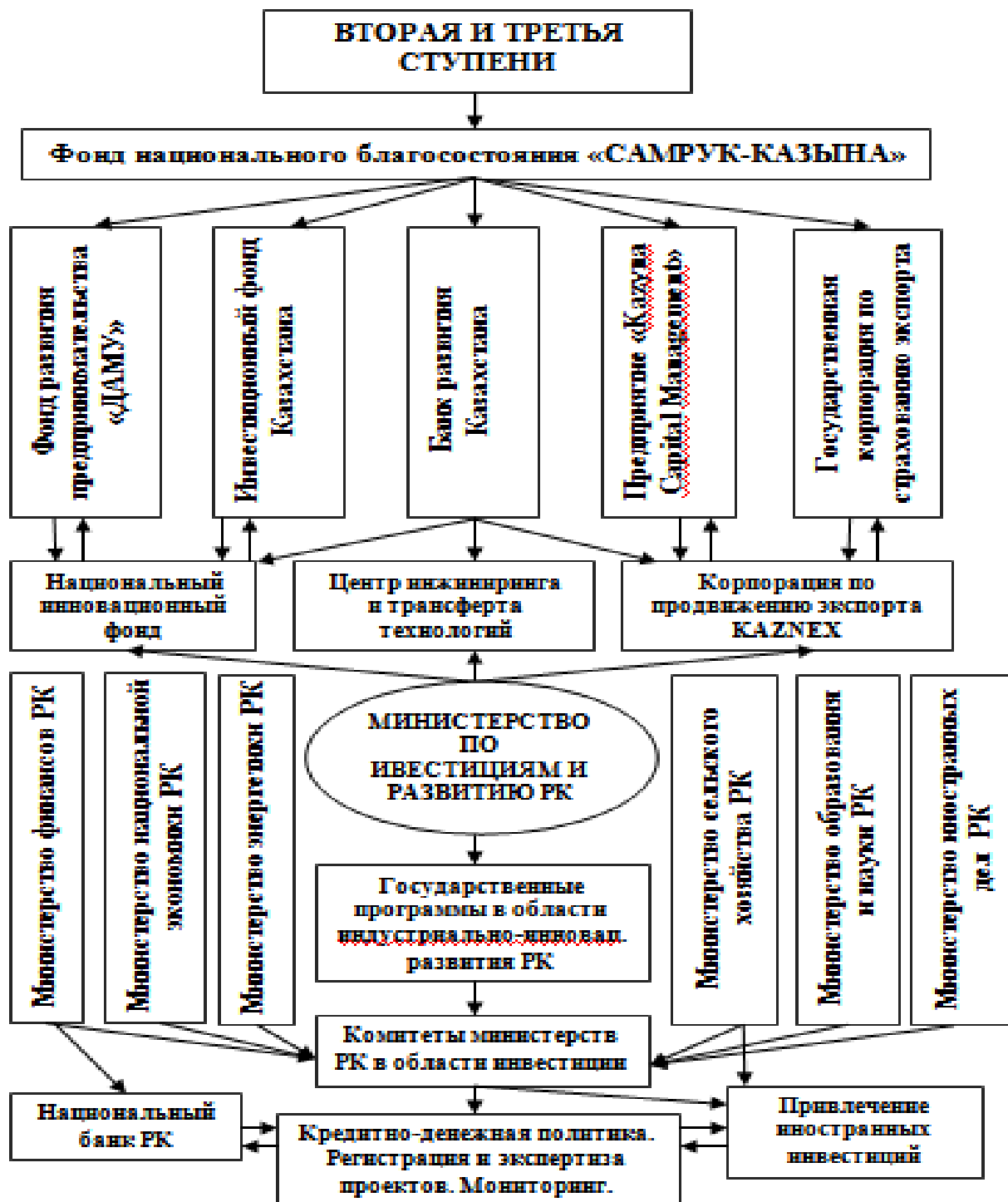
то, разработват се и се проследяват различните инвестиционни програми на държавно ниво. Общите суми по тях се определят от министерството на икономиката, а отделянето им се осъществява от министерството на финансите.

Фиг. 2.1. Първа степен в държавната инвестиционна политика на Република Казахстан (висше и международно ниво)

Източник: илюстрацията е авторска работа на аспиранта

На регионално ниво (фиг. 2.2.) един от най-важните фактори за привличане на инвеститори е взаимодействието при изработването и реализацията на регионалната инвестиционна политика на изпълнителния и законодателния клон на властта.

Фиг. 2.2. Втора и трета степен в държавната инвестиционна политика на Казахстан

Източник: илюстрацията е авторска работа на аспиранта

Фиг. 2.3. Четвърта и пета степен в държавната инвестиционна политика на Казахстан

Източник: илюстрацията е авторска работа на аспиранта

От фиг. 2.3. е видно, че в сферата на изработване и реализация на инвестиционните решения се появява още едно ниво – общинското. На практика все по-разпространени стават общинските програми и стратегии за устойчиво развитие.

Това ниво обаче е изправено пред много големи трудности, тъй като, при наличие на достатъчно правно основание, то има най-малка теоретична, кадрова, организационна и логистична готовност за изпълнение на планираните програми.

С развитието на регионализацията и местното самоуправление неизбежно възниква процес не само на реализация, но и на формиране на инвестиционна политика на всички нива. Те се определят от границите на компетентността на тези, които вземат решенията. Така например, между първото и второ ниво принципната разлика се състои в това, че на едното от тях има възможност да се определят законодателни решения, а на другото няма такава. Различията между второто и третото ниво се определят от степента на обобщение на действията: в мащабите на страната или в мащабите на отделните отрасли. Четвъртото ниво е обусловено от разграничаването на сферата на пълномощия между държавата и нейните региони. И една от задачите е сближаването и интегрирането на инвестиционната политика на различните нива.

Въз основа на проучването на технологиите за управление (*технологичен подход*) на инвестиционния климат са предложени мерки за активизиране на механизмите за формиране на инвестиционна политика.

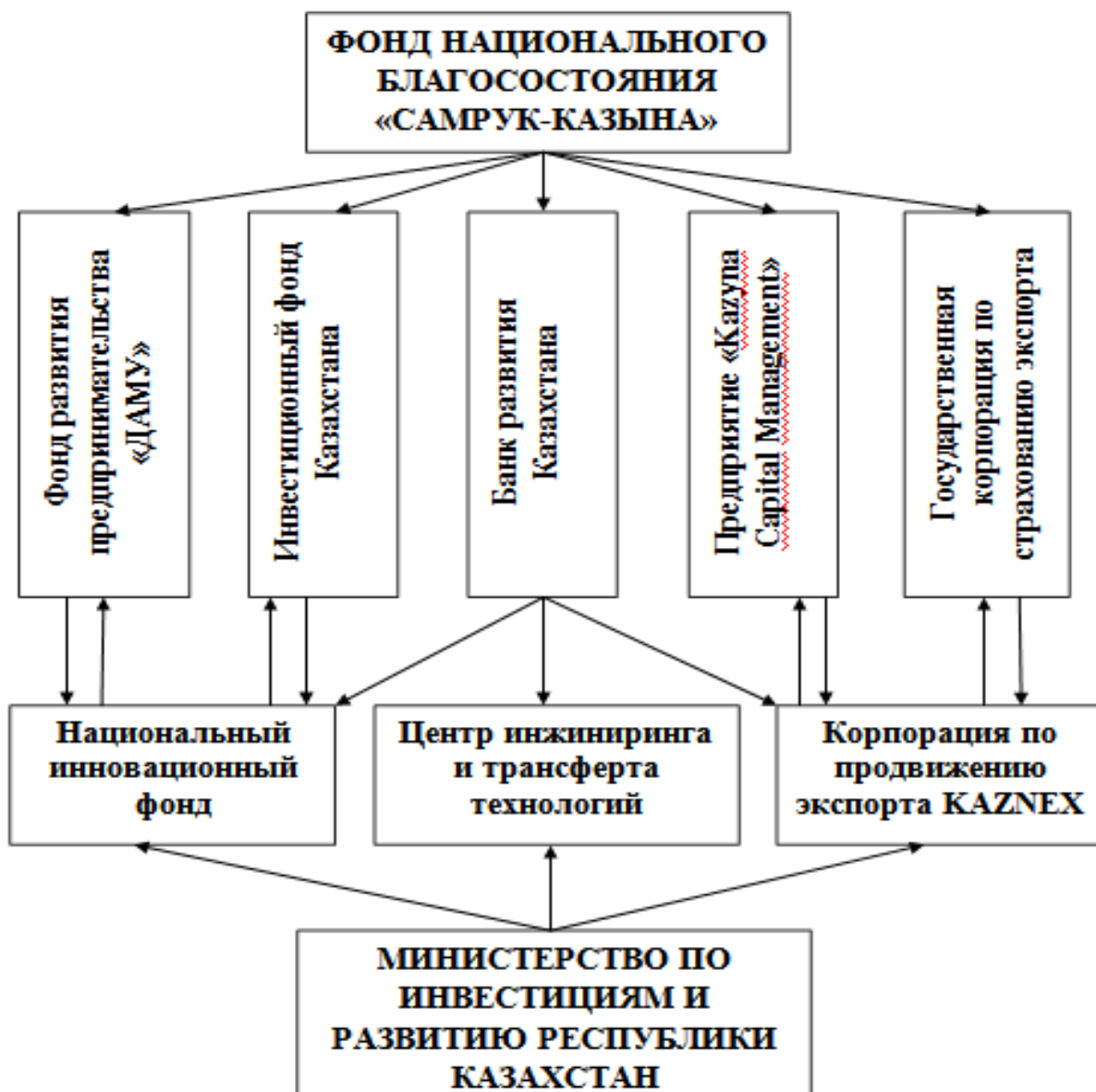
Държавата трябва да се оттегли от зоната на постоянна несигурност преди всичко сама, а след това от нейната пряка намеса в икономиката. Това ще създаде център на стабилност, към който ще се стремят и останалите елементи на икономическия живот. Целевото влияние на регионалните власти върху условия, които повишават надеждността и ефективността на инвестициите, осигуряват прозрачност на всички нива, протекционизъм по отношение на ефективните инвеститори – всичко това ще бъде *глобалното управление на инвестиционния климат*.

В резултат на изследването и анализа на технологичните признаци на усъвършенстването на процеса на управление на инвестициите авторът е предложил мерки за активизиране на механизмите за формиране на инвестиционна политика. Анализирайки мерките, насочени към отстраняване на недостатъците на съществуваща система за държавно регулиране на инвестиционната дейност, авторът обръща внимание на необходимостта от създаване на механизъм за ефективно взаимодействие и сътрудничество на центъра, регионите и органите на местното самоуправление с цел привличане на инвестиции.

Като пример и една от кардиналните стъпки, предприети от държавата за решаване на горепосочените задачи, може да се посочи създаденият Фонд за национално благосъстояние „Самрук-Казъна“. Фондът е създаден за повишаване конкурентоспособността и устойчивостта на националната икономика и за предотвратяване на възможните негативни последици от промените на световните пазари върху икономическия ръст в страната.

Авторът на работата е анализирал схемата на взаимодействие на фонда (блок-схема) с институтите за държавно управление на чуждите инвестиции като самостоятелна единица, призована (фиг. 2.4.) да оказва максимално съдействие на правителството на Република Казахстан, като бързо и оперативно решава проблемите, свързани с привличане на инвестиции в регионите, както и да ук-

репва междуотрасловите и междурегионалните връзки, използвайки максимално съществуващите предимства и възможности.

Фиг. 2.4. Блок-схема на връзките на фонда за национално благосъстояние „Самрук-Казъна“ с финансово-управленските институти
Източник: илюстрацията е авторска работа на аспиранта

Институтите за развитие финансират проектите на всички стадии на проектния цикъл:

- чрез дългосрочни кредити и кредитиране на експортните операции на Банката за развитие с предстоящата поява на финансиране на лизингови операции;
- от „засяването“ на идея чрез Иновационния фонд и създаването с негово участие на венчърни фондове;
- към стадия на началното проектно финансиране чрез Инвестиционния фонд;

- по-нататъшното разширяване на проектните мощности и достъп до нови видове продукция и т.н.;
- Фондът за развитие на малкия и средния бизнес разширява набора от инструменти за кредитиране на проектите, след което се появява гаранция, субсидиране на сумата за внедряване на международните стандарти и т.н.

Като пример за прилагане на предложените блок-схеми в приложението на дисертацията са посочени методологичните подходи и особености на системата за управление на потоците чужди инвестиции в нефто-газовия комплекс на Казахстан.

Един от важните, а понякога дори определящи подходи при управлението на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на Република Казахстан, е пазарният подход. Той позволява реално да се анализира и оцени доколко ефективно и плодотворно са били използвани чуждите (външните) и вътрешните инвестиции в един или друг индустриален сектор на икономиката.

Проведените подробни изследвания в тази област позволиха на автора да обоснове под общото понятие „пазарен подход“ неговите нови подсистеми, като например стратегически подход, разходен и ресурсен подходи, договорен подход за управление на пазарния риск на инвестиционния портфейл, както и веригата добавени стойности към избора на направленията за инвестиране с теорията за акумулиране и асимилиране и ключовите характеристики.

В основата на стратегическия подход е залегнала правилността на определението за базовата насока на реалното инвестиране в най-големите предприятия от основните индустриално-иновационни промишлени сектори на икономиката. (фиг. 2.5.).

В дисертацията са посочени степените на усъвършенстване на управлението на инвестиционната дейност: така да се каже от бюджета на капиталните вложения към инвестирането в стратегически конкурентни преимущества. При това основният акцент се поставя върху външните влияния, възможностите за адаптиране, оценката на стратегическите алтернативи, както и на балансирането на инвестиционните разходи и източниците за тяхното покритие (фиг. 2.6.). Това, на свой ред, спомогна за формирането на инвестиционните разходи на принципа „от постигнатото“. При това главната управленска функция е контролът върху инвестиционните разходи. Взаимната връзка между посочените категории може да се изобрази с връзката, както е показано на фиг. 2.6.

Фиг. 2.5. Базови насоки за реално инвестиране
Източник: илюстрацията е авторска работа на аспиранта

Фиг. 2.6. Степени на усъвършенстване на управлението на инвестиционната дейност: така да се каже от бюджета на капиталните вложения към инвестирането в стратегически конкурентни преимущества

Източник: илюстрацията е авторска работа на аспиранта

При това при формирането на анализираните и оценявани фактори, отнасящи се до управлението на инвестиционния процес, не бива да се забравя за понятието „стойност“, още по-точно за стойностното управление като един от важните критерии за пазарни отношения. Внедряването и прилагането на тези понятия преследва следните принципи:

- разкриване на инвестиционните приоритети в съответствие със стратегическите цели на компаниите и с факторите за създаване на стойността;
- изграждане на управленска система (процеси, организационна структура, технологии, автоматизация, компетенции на персонала), позволяваща увеличаването стойността на компанията за сметка на интеграцията на инвестиционните и финансови решения, на финансовия и интелектуалния капитал (фиг. 2.7.).

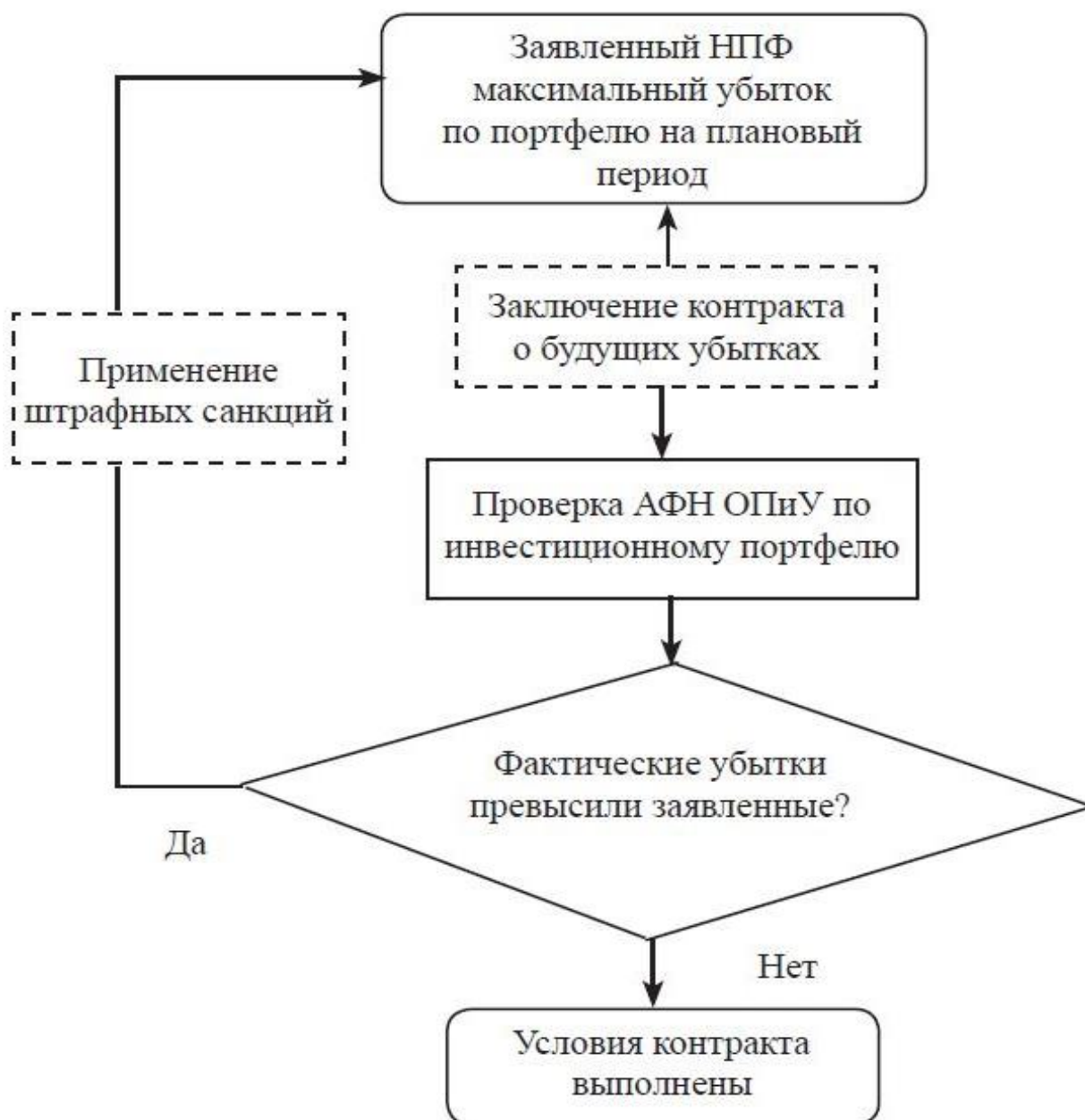

Фиг. 2.7. Блок-схема на принципа за разработка на програма за ефективно управление на стойността

Източник: илюстрацията е авторска работа на аспиранта

По такъв начин стратегическият подход обезпечава поддържането и стимулирането на предприемачите от различните отрасли за техническо и организационно усъвършенстване на действащите производства, повишаването на производителността и конкурентоспособността, качеството на произвежданата продукция, създаването на нови видове продукция и достъпа до експорт.

В договорния подход, с цел по-нататъшна либерализация на държавното регулиране на финансовата система и по-активен преход от твърди (директивни) към косвени (икономически) лостове за въздействие, икономическите отношения се изграждат на базата на предварителни задължения (фиг. 2.8.).

Фиг. 2.8. Блок-схема на процеса на управление на пазарния риск на базата на договорния подход

Източник: илюстрацията е авторска работа на аспиранта

В този подход регулиращият орган изцяло разчита не само на собствените оценки на риска на финансовия институт, но и на неговия опит и технологии за непрекъснато управление на риска. Като един от важните *изводи от Втората глава* авторът констатира, че получените резултати от изследването имат универсален характер, могат да се приемат като обща методологическа основа за разработка на частни методики в зависимост от специализацията на отрасъла от индустриалния сектор, както и като основа за обосновка на необходимостта от усъвършенстване и разработка на нова концепция за инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия.

В Трета глава **„Инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия като един от вариантите за реализация на новите принципи за управление на инвестициите в Република Казахстан“**, въз основа на изучаването в **параграф 3.1.** на теоретичните насоки на изследването на инвестиционната привлекателност на организациите и предприятията в Казахстан, е предложена подробна класификация на подходите за определяне на инвестиционната привлекателност на предприятието, обобщаваща резултатите на световноизвестни учени, включително и местни, позволяваща да се проследят перспективните пътища за усъвършенстване на методите и методологията за определяне на инвестиционната привлекателност. Авторът на работата е предложил нова трактовка на понятието „инвестиционна привлекателност“.

Предложените в **параграф 3.2.** нови методически подходи за оценка на инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия позволиха да се разработи методика за изчисляване на основните параметри на този показател. Сравнителната характеристика на предложените методически подходи с известните резултати на учените показаха висока адекватност на изведените формули.

В **параграф 3.3.** е разработена модулно-кълстерна концепция за инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия в условията на стопанско управление в Република Казахстан, която обобщава опита в развитието на иновационната политика и управлението на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на държавата. Преимуществото на концепцията е в това, че тя позволява да се създаде още по-мощна структура на управленски връзки за решаване на приоритетните направления в стратегията за устойчиво развитие на промишления комплекс на държавата с помощта на привлечените инвестиции, както и да се създадат необходимите условия за интеграцията на промишлените структури, което и помага да се организира МКП (*модулно-кълстерния подход*). Освен това повишаването на инвестиционната привлекателност на предложената концепция включва три етапа:

- преодоляване на технологичната изостаналост на промишлените предприятия чрез заимстване на нови конкурентоспособни технологии от световните лидери в отрасъла (трансфер на технологии);

- заместване на вноса на суровини, технологии и продукция за сметка на обезпечаване на конкурентни преимущества на местните промишлени предприятия

тия за сметка на развитието на собствения технологичен и производствен потенциал;

- интегриране на производствените предприятия на Казахстан в световното промишлено пространство и на световния промишлен пазар с цел по-ефективно сътрудничество.

Анализът и оценката на инвестиционната дейност в държавата показват, че към днешна дата нивото на активност на потенциалните инвеститори в страната е по-ниско в сравнение, например, с водещите региони на Русия, а концентрираните в Казахстан производствени и природни ресурси са в състояние да привлекат значително повече инвестиции, отколкото има в момента (таблица 3.1.)

Таблица 3.1.

Брутен приток на преки инвестиции в Република Казахстан

№	Времеви период	Брутен приток на инвестиции в Казахстан (млн. щатски долари)	Брутен отток/изтичане/ на инвестиции от Казахстан (млн. щатски долари)
1	2000	2,8	0,2
2	2001	4,6	0,15
3	2002	4,1	0,3
4	2003	4,6	
5	2004	8,3	0,4
6	2005	6,6	0,3
7	2006	10,6	1,4
8	2007	18,5	2,6
9	2008	19,8	4,6
10	2009	19,5	5,1
11	2010	17,4	10,3
12	2011	20,8	7,8
13	2012	23,1	8,6
14	2013	24,6	9,1

Източник: таблицата е адаптирана, значително променена и допълнена – Жанкулиев, А. К., Усъвършенстване на стратегическото управление на инвестиционните процеси в икономиката на Казахстан, Автореф. дис. канд на науките, Алмати, 2012.

Основният въпрос на ефективното и устойчиво развитие на територията на страната е преминаването към инвестиционния път за функциониране на предприятията от промишления комплекс, развитието на тяхната инвестиционна привлекателност, привличането на потенциални инвеститори, в това число и не местни лица. Ефективността и комплектността на цялата работа по това направ-

ление изисква формирането на инвестиционна промишлена политика, ориентирана към общодържавните и световните тенденции за развитие на съвременната икономика (таблица 3.2.).

Таблица 3.2.

Структура на инвестициите в Република Казахстан

№	Отрасъл на икономиката	Обем на инвестициите в %
1	Добив на нефт и газ	38
2	Геоложки проучвания и изследвания	32
3	Обработваща промишленост	11
4	Финансова дейност	4
5	Други отрасли	15

Източник: таблицата е адаптирана, значително променена и допълнена. Анализ на съвременното състояние и проблемите в промишлеността на Република Казахстан, „Қаржы-қаражат - Финанси на Казахстан”, 2008, с. 27-30

Всичко това позволява на автора да формулира нов смисъл на понятието „модулно-кльстерен подход“ (МКП).

Модулността или модулите представляват обединения на предприятия в различни отрасли на икономиката (модули). Модулът в този случай представлява не отрасъла като цяло, а само група предприятия от отрасъла, която иска да повиши своята инвестиционна привлекателност и притежава за целта необходимите собствени ресурси. По-нататък, други предприятия, след като натрупат необходимия обем ресурси, също така, могат да се присъединят към модула. Модулът, в разбирането на автора, това е група водещи предприятия, полюси на ръста в отраслите на икономиката. Едно от перспективните направления за повишаване инвестиционната привлекателност е партньорството на модулните кльстери, което на хоризонтално ниво би обединило в своя състав предприятията от една технологична верига, започвайки от добива и преработката на суровината до производството на финалната продукция, включително снабдителните и търговско-пласментните предприятия, логистичните компании, като в основата на създаването на кльстера трябва да се намира ядрото, което не само да обединява водещите предприятия в отрасъла, НИИ (*научно-изследователските институти*), чуждестранните партньори, но и да позволява да се усъвършенстват технологията на производството на продукцията, качеството на суровините, материалите и окомплектовките.

Под „партньорство“ авторът разбира уникална междурегионална кооперативна организация за намиране, установяване и развитие на делови партньорски контакти, стимулиране на икономическия ръст, подкрепа на малкия и среден

бизнес, развитие на междурегионалната промишлена кооперация и подизпълнителство на едрия, средния и малкия бизнес.

В изводите по Трета глава авторът резюмира положителните страни и преимущества на предлаганата концепция, която включва три етапа:

- преодоляване на технологичната изостаналост на промишлените предприятия чрез заимстването на нови конкурентоспособни технологии от световните лидери в отрасъла (трансфер на технологии);

- заместване на вноса на суровини, технологии и продукция за сметка на обезпечаването на конкурентни преимущества на местните промишлени предприятия за сметка на развитието на собствения технологичен и производствен потенциал;

- интегриране на производствените предприятия на Казахстан в световното промишлено пространство и на световния промишлен пазар с цел ефективно сътрудничество.

Всичко това позволява на автора да формулира нов смисъл на понятието „модулно-кълстерен подход“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

1. Анализът на историята на развитието и съвременното състояние на иновационната политика и подходите за управление на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на Република Казахстан позволява да се проследят перспективните пътища за тяхното по-нататъшно развитие и усъвършенстване, които, като цяло, се заключават в необходимостта от комплексен подход, ясен ориентир и програми за действия за привличане на чужди инвестиции. Те са основата за създаването на лостове за управление, привличане и стимулиране на външни капиталовложения.

2. В съответствие със съвременната иновационна политика в индустриалния сектор на Казахстан са обобщени перспективните подходи при управлението на инвестиционната дейност на държавата, разкрити са перспективните пътища за тяхното усъвършенстване, някои закономерности във взаимодействието на тези подходи, както и условията за взаимен преход между тях и тяхната връзка. При това разработените блок-схеми позволяват да се проследят перспективните принципи за управление на инвестициите при институционалния, инфраструктурния, технологичния и пазарния подходи. Това на свой ред дава възможност да се вземат правилните решения и направят точните изводи за по-нататъшното им усъвършенстване.

3. Въведени са нови понятия в предложените подходи, позволяващи да се преразгледат някои методи за анализ процеса на управление на чуждите инвестиции, позволяващи на изследователите да изградят система на взаимосвързани в инфраструктурата на държавното управление степени. Разкрито е важно звено в тази система на управление – общинското ниво, което се явява основно завършващо звено за обратна връзка с ключовите държавни органи и ведомства. Освен това са изследвани пазарните отношения между тях - основно условие за обезпечаване ефективността на тяхното взаимодействие.

4. Получените във Втора глава резултати от изследването имат универсален характер, които могат да се приемат като обща методологическа основа за разработка на частни методики в зависимост от специализацията на отрасъла на индустриалния сектор, както и като основание за обосновката на необходимостта от усъвършенстване и разработка на нова концепция за инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия.

5. Предложени са класификация на обектите на инвестиционната привлекателност на предприятието и нови методи за нейната оценка, които обобщават и качествено допълват известните резултати, определят перспективните пътища за усъвършенстване на методите и методологията за определяне на инвестиционната привлекателност и позволяват да се даде нов смисъл на понятието „инвестиционна привлекателност“. Новото разбиране на този въпрос позволява на автора да го подчертае като важен в системата за управление на данни за привличане на инвестиции, както и да преосмисли някои положения и определения в съответствие със съвременните изисквания, което е в основата на настоящата работа.

6. Изучени са основните насоки и методи за оценка на инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия в Република Казахстан, разработена е методиката за изчисляване в количествени изрази на параметрите на този показател, съпоставянето на които с по-рано известната методика показва висока адекватност на изведените формули.

7. Разработена е модулно-кълъстерна концепция за инвестиционна привлекателност на промишлените предприятия при условията на стопанско управление в Република Казахстан, която обобщава опита в развитието на иновационната политика и управление на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на държавата.

Предимствата на концепцията са в това, че тя позволява да се създаде още мощна структура на управленски връзки, да се решават приоритетните направления в стратегиите за устойчиво развитие на държавния промишлен комплекс с помощта на привлечени инвестиции, както и да се създадат необходимите условия за интегриране на промишлени структури, което и помага да се организира МКП (*модулно-кълъстерния подход*).

8. Резултатите от изследването и научно обосноващите препоръки за усъвършенстване системата на управление на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на икономиката на Република Казахстан са внедрени в учебните процеси на Международния университет за природата, обществото и човека „Дубна“, в Самарския филиал на Руския икономически университет „Г. В. Плеханов“, Казахстанския университет за иновационни и телекомуникационни системи.

IV. ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В хода на изпълнение на настоящата дисертационна работа бяха получени резултати, които дадоха своя принос в теорията, методиката и практиката на управлението, които се заключават в следното:

1. **Методически е обобщена информационната база** за основните етапи от развитието на иновационната политика и законодателните основи в управлението на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на Казахстан, дадена е оценка на резултатите от индустриално-иновационната политика;

2. На базата на разработената класификация на съществуващите методи за управление на чуждите инвестиции в индустриалния сектор на Република Казахстан **са анализирани и обобщени нови подходи за тяхното по-нататъшно усъвършенстване**, научно са обосновани перспективните принципи за управление на инвестициите в производствените предприятия;

3. На базата на извършения анализ на съществуващите теоретични направления в изследванията в областта на инвестиционната привлекателност **е обобщен съществуващият опит и са определени перспективните пътища** за усъвършенстване на методите за тяхната оценка и изчисляване с оглед действащите законодателства в Казахстан;

4. **Предложени са научно обосновани методи и методология за оценка и изчисляване на инвестиционната привлекателност** на промишлените предприятия в количествени форми;

5. **Предложена е модулно-кълъстерна концепция за повишаване инвестиционната привлекателност на промишления сектор** на икономиката на Република Казахстан, представляваща главния обобщаващ научен резултат от извършените изследвания по темата на дисертацията.

V. ПУБЛИКАЦИИ НА АВТОРА, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. **Камиева, А. А.** Стопански аспекти на управлението на общинската собственост в южните региони на Казахстан. // Транзитна икономика, Астана, 2010, №1, с. 34-44.

2. **Камиева, А. А., Умербаева, С. К., Ахметов, С. М. и др.** Технико-икономическа обосновка на прилагането на ветроенергетиката в петролните находища в Западен Казахстан. // Проблеми на икономиката и управлението на нефто-газовия комплекс, Москва, 2013, №6, с. 40-42.

3. **Камиева, А. А.** Стратегическо развитие и планиране на инвестиционната привлекателност на реалния сектор на икономиката. // Иновации в науката. Сб. трудове от международната научно-практическа конференция, Москва, Научен преглед, 2013, с. 16-25.

4. **Айтимов, А. С., Ахметов, С. М., Камиева, А. А.** About some features of the concept investment appeal of the industrial enterprises of Kazakhstan. // Материали от XII Генерална асамблея на Федерацията на инженерните институти на Ислямските страни (FEIC), Саудитска Арабия, Медина, 2013, с. 301-307.

5. **Камиева, А. А.** Методически подходи за оценка на инвестиционната привлекателност на промишлените предприятия. // Научна дискусия: Въпроси на икономиката и управлението. Сб. Статии от XIX международна задочна научно-практическа конференция “Москва: Международен център на науката и образованието Internauka.org”, Москва, 2013, №10, с. 96-105.

6. **Камиева, А. А.** За методиката за изчисляване на показателите на инвестиционната привлекателност на предприятията. // Икономика и предприемачество, Москва, 2013, №12, с. 723-726.

7. **Камиева, А. А.** Особенности на анализа на ефективността на инвестиционните решения в строителната индустрия на Република Казахстан и методи за повишаването ѝ. Технически и социално-икономически проблеми: ефективни пътища за тяхното решаване, Новосибирск, СибАК, 2014, с. 171-194.

8. **Камиева, А. А., Айтимова, Д. А.** Иконометрични методи за моделиране планирането и прогнозирането на добива и реализацията на нефт и газ, Уралск, 2015, с. 120.

9. **Камиева, А. А.** За анализа на извършените работи на работните групи по индустриализацията и икономическия ръст за реализация плана на нацията – 100 конкретни стъпки: визията на специалиста. // *Новости в инженерната наука и образование в Западен Казахстан, Атърау, 2015, №2, с. 112-116.*

10. **Камиева, А. А., Ахметов, С. М.** Особенности на иконометрични методи за планиране и прогнозиране на добива и реализацията на нефт и газ // *Сб. трудове „Научна дискусия: въпроси на икономиката и управлението“, XLIX МЗНПК, Москва, Интернаука, 2016, с. 17-34.*

11. **Камиева, А. А., Ахметов, С. М.** Институционалният подход в държавното управление на инвестиционната дейност в Република Казахстан. // *Sciences of Europe, Прага, 2016, №3, с. 17-34.*

12. **Камиева, А. А., Ахметов, С. М.** Особенности на системата на управление на потоците чужди инвестиции в нефтогазовия комплекс на Казахстан. // *European Applied Sciences, Щутгарт, 2016, №5, с. 24-35.*